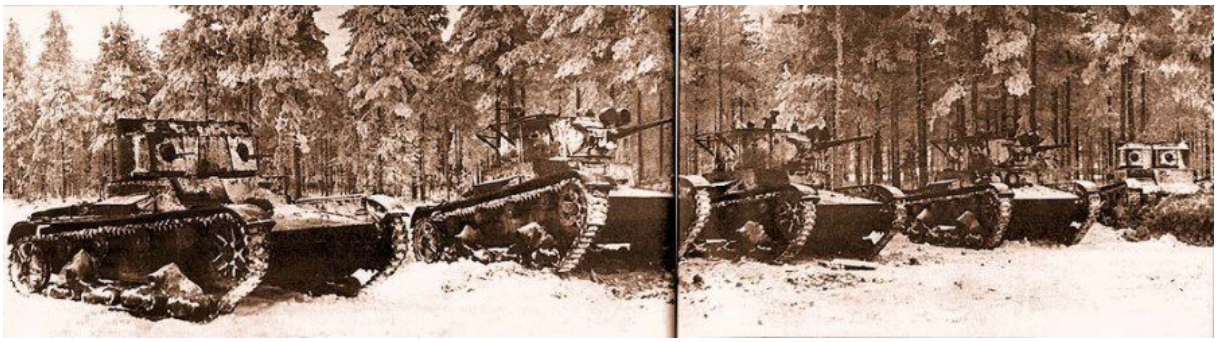
Asko Itkonen

Talvisodassa tuhottuja Puna-armeijan tankkeja

Kunnia Suomen itsenäisyyden säilyttämisestä kuuluu talvisodan urheille taistelijoille. 105 kunnian päivää.

TALVISODASSA TUHOTTUJA PUNA-ARMEIJAN TANKKEJA

SA-Kuva

Asko Itkonen

TALVISODASSA TUHOTTUJA PUNA-ARMEIJAN TANKKEJA

Talvisodassa tuhottuja Puna-armeijan tankkeja

Ensimmäinen painos

© 2021 Asko Itkonen

Kaikki oikeudet pidätetään

Ulkoasu Asko Itkonen

Kustantaja: BoD · Books on Demand,

Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,

22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-4474-1

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE 9
LUKIJALLE 10
TALVISOTAA EDELTÄNEEN PUOLUSTUSLAITOKSEN KOKOONPANO 11
Hyökkäysvaunujen taistelukyky menetettiin jo 1920-luvun puolen välin jälkeen 11
Talvisotaa edeltänyt Suomen sotaväki 14
TALVISODAN ALKU JA VOIMANSUHTEITA 21
Tapahtumia juuri ennen talvisotaa. Toinen maailmansota alkaa 21
Rauhan ajan armeija/armeijakunta ja Ratsuväkiprikaati ennen talvisotaa 22
Talvisodan Suomen armeija 23
Suojajoukot ja niiden tehtävä 24
Talvisodan Suomen armeijan liikekannallepano 25
Kannaksen armeija / II ja III Armeijakunta 26
Laatokan Karjala / IV Armeijakunta 27
Pohjois-Suomen Ryhmä 28
Pohjois-Karjalan Ryhmä 28
Lapin Ryhmä 29
TALVISODAN PUNA-ARMEIJA 30
Neuvostoliiton hyökkäyssuunnitelma juuri ennen talvisotaa 31
Puna-armeija Suomen rintamalla 32
7. Armeija 33
8. Armeija 36
9. Armeija 38
14. Armeija 40
13. Armeija 40
15. Armeija 41
Puna-armeijan joukkojen kokoonpanoja 42
Armeija ja armeijakunnat 42
Divisioonat 45
Puna-armeijan panssarijoukkojen organisoinnista ja kalustosta 48
Kauko-ohjattavat panssarivaunut talvisodassa 52
Puna-armeijan varustamisessa 1930-luvun lopulla käytetyt panssarivaunut 54
T-27 55
T-37A 55
T-38 56
T-26 57
T-28 62
T-35 63
BT-2 64
BT-5 65
BT-7 65
BT-7A 66
T-20 Komsomolets tykinvetäjä 66
SMK ja T-100 67
KV-1 68
B-20, A-20, A-32, T-34 69
Puna-armeijan talvisodan panssariautoja 71
BA-27 71
BA-I 72
BA-3 72
D-8 73

FAI 73
BA-20 74
BA-6M 75
BA-10 75
T-26 käyttöhistoriaa 1930-luvun alussa ja Puolan valtauksessa syksyllä 1939 76
Puna-armeijan T-26 panssarivaunuja talvisodassa 77
SUOMEN PANSSARIJOUKKOJEN KEHITYS 1930-LUVULLA ENNEN TALVISOTAA 79
Panssarivaunujen uusimisen selvitykset 1930-luvun alussa 80
Panssarivaunukokeilut 1930-luvun puolessa välissä 84
Panssarivaunujen kenttäkokeita Karjalan kannaksella 84
Oliko tankkiyksiköiden kiertuetoiminta yksi talvisodan ihmeen osatekijöistä? 91
Panssarivaunukomennuskunnat panssarintorjuntakoulutuksen tukena 93
Panssarikomppanian kokoonpano vuoden 1939 elokuun sotaharjoituksessa 95
Panssarivaunuhankinnat 1930-luvun puolen välin jälkeen 96
Landsverk 182 97
Vickers 6-Ton 99
Ratsuväkiprikaatin panssarit 101
TALVISOTAAN VANHALLA RENAULT FT17 KALUSTOLLA JA PUUTTEELLISESTI VARUSTETUILLA VICKERS VAUNUILLA 103
Suomalaisen panssarikaluston tila juuri ennen talvisodan syttymistä 103
Ylimääräiset harjoitukset ja liikekannallepano 103
Panssariharjoitusyhtymän Esikunta ja Panssaripataljoona 104
1. ja 2. Panssarikomppania keskitetään Karjalan kannakselle 105
Ratsuväkiprikaatin Moottoroituosasto (Moott.Os) 106
PANSSARINTORJUNNAN VÄLINEET TALVISODASSA 107
Suomen itärajan maasto ei estäkään panssarivaunujen laajaa käyttöä 108
Karjalan kannaksen linnoittaminen 110
Hyökkäysvaunuestetyöt Kannaksella 111
Maaston estearvo 113
Panssarintorjunta-ase- ja kalustohankinnat 114
Panssarimiinat 115
Suomalaisten käytössä olleita panssarimiinoja olivat 116
Suomalaisen panssarimiinoitteen rakenne 119
Talvisodan panssarintorjunnasta tykein ja tilapäisvälinein 119
Bofors 37 K 34 ja panssarintorjuntatykki 37 K 36 120
45 K 32, 45 mm panssarintorjuntakanuuna m/1932 121
Boys panssarintorjuntakivääri 122
25 PstK/34 ja PstK/37 "Marianne" 122
20 PstK/40 Madsen 123
Panssarintorjuntakivääri L-39 123
Polttopullo ja kasapanos 124
Talvisodan panssarintorjuntajoukkueista 124
TALVISODAN SUOMALAISET PANSSARIJOUKOT VUONNA 1940 126
Panssaripataljoonan esikunta ja muut panssarikomppaniat Varkauteen 126
Sodan ajan panssarikaluston korjauslaitoksia ja korjaustoimintaa 127
Renault FT17 tankkien matkanpää talvisodan kiinteiksi asepesäkkeiksi 129
Vickers komppania rintamalle 130
TALVISODASSA TUHOTTUJA JA SOTASAALIIKSI SAATUJA PUNA-ARMEIJAN TANKKEJA 133
Puna-armeijan hyökkäys Suomeen alkoi 30. marraskuuta 1939 133
Talvisodan alku Karjalan kannaksella kannaksella 30.11.1939- 135

Uusi johto talvisodan Puna-armeijan Suomen vastaiselle rintamalle 136
Talvisodasta Pohjois-Suomessa 137
Pohjois-Suomen Ryhmä ja Lapin Ryhmä 137
14. Armeija, Petsamon suunnan taistelu 139
Petsamon suunnan tuhotut ja vallatut tankit 140
9. Armeija, Sallan, Kantalahden ja Karhumäen välisen alueen taistelut 141
Savukosken ja Sallan suunnan taistelu 142
Savukosken-Sallan suunnan tuhottuja puna-armeijan tankkeja 146
Suomussalmen suunnan taistelut ja Raatteentie 146
Kuhmon suunnan taistelut 150
Lieksan ja Nurmeksen suunnan taistelut 153
9. Armeijan panssarijoukkoja ja tuhottuja tankkeja 154
Talvisodasta Laatokan Karjalassa 155
8. Armeija, Laatokan karjala 155
Ilomantsin suunta 155
Suojärvi-Tolvajärvi ja Suojärvi-Suistamo suunnat 157
Laatokan koillisrannan suunta 157
Hyrsylä-Suvilahti-Kollaa suunnan taistelut 160
Tolvajärven–Ägläjärven taistelu 161
Laatokan koillisrannan taistelu helmi-maaliskuussa 1940 162
Puna-armeijan panssarit Laatokan pohjoispuolella 163
34. Kevyt Panssariprikaati 164
Laatokan Karjalan tuhottuja panssarivaunuja 164
Syskyjärven tuhottuja tankkeja 172
Lavajärven tuhottuja tankkeja 174
7. ja 13. Armeija Karjalan kannaksella 176
Itä-Kannas, Oikea Ryhmä 177
Karjalan kannaksen päähyökkäyksen siirto Käkisalmesta Viipurin suuntaan 179
Talvisodan tammikuun-maaliskuun taisteluja Karjalan kannaksella 183
Joitakin talvisodan viimeisten kuukausien taisteluja tarkemmin 186
Puna-armeijan hyökkäys Viipurinlahden yli 192
Talvisodan puna-armeijan panssarivaunutappioita Karjalan kannaksella 193
10. Panssariarmeijakunnan kevyiden panssariprikaatien tappiot 193
20. Raskas Panssariprikaati 194
29. Kevyt Panssariprikaati 195
35. Kevyt Panssariprikaati 195
39. Kevyt Panssariprikaati 195
40. Kevyt Panssariprikaati 196
Karjalan kannaksen tuhottuja tankkeja 197
SOTASAALISKALUSTOLLA KOHTI JATKOSOTAA, PANSSARIPATALJOONA 25.5.1940 VÄLIAIKAISEEN KOKOONPANOON 198
LOPUKSI 200
LIITE 1 10. Panssariarmeijakunta ja 20. Raskas Panssariprikaati 202
LIITE 2 Karjalan kannaksen taisteluihin osallistuneita panssaripataljoonia 203
LIITE 3 8. Armeijan panssarijoukkoja 205
LIITE 4 Jalkaväkidivisioonia 207
LIITE 5 Talvisodan Puna-armeijan panssariprikaateja ja panssarirykmenttejä 214
LIITE 6 Viipurinlahden taistelun panssarijoukkoja ja niiden tappiota 215
LIITE 7 JOUKKOJEN PANSSARINTORJUNNAN (PST) OPAS 216
LIITE 8 Euroopan kartta 1930-luvun alusta 219

SA-Kuva

SA-Kuva

ESIPUHE

Talvisodan tuhottuja tankkeja kirja on tutkimustyö talvisodan taistelijoiden Puna-armeijan panssarivaunujen ja panssariautojen panssarintorjunnasta puutteellisilla panssarintorjunnan välineillä ja pakottavasta tarpeesta syntyneillä tilapäisvälineillä. Tutkimustyö sai lähtökohdan SA-Kuva arkiston kuva-aineiston selaamisesta, kun halusin nähdä millaista tuhoa talvisodan taistelijat saivat talvisodan taistelukentillä ja mottitaisteluissa aikaiseksi. Kuva arkistossa oli paljon kuvia varsinkin talvisodan mottitaisteluissa tuhotuista ja sotasaaliiksi saadusta panssarivaunuista ja panssariajoneuvoista. Kuvien perusteella talvisodan panssarintorjunta ja sen merkitys tuli konkreettiseksi.

Tutkimustyön kohdistin Puna-armeijan talvisodan kuuden armeijan (7., 8., 9., 13., 14 ja 15. Armeijat) taisteluihin sekä niiden kokoonpanoihin kuuluneisiin panssariarmeijakuntaan, kevyisiin ja raskaisiin panssariprikaateihin sekä divisioonien ja rykmenttien kokoonpanoihin orgaanisesti kuuluneisiin ja erillisiin panssaripataljooniin. Pyrin selvittämään myös Puna-armeijan joukkojen erityisesti mekanisoitujen-, moottoroitujen- ja panssarijoukkojen kokoonpanojen kehittymisen 1920-luvun lopusta talvisotaan asti. Tiedon lähteinä käytin 1920- ja 1930-lukujen Puna-armeijasta internetissä julkaistuja eri kielisiä kirjoituksia ja artikkeleita. Vastaavalla tavalla kokosin myös tiedon Suomen armeijan kehityksestä lähes itsenäisyyden alusta talvisotaan asti. Suomalaisten joukkojen osalta tutkimuksen pääpaino on Suomen armeijan panssari- ja panssarintorjuntajoukkojen kokoonpanojen sekä panssarikalustojen ja panssarintorjuntavälineiden aseiden ja -välineiden kehityksessä. Suomen panssarijoukkojen kehityksessä käytin suurelta osin lähteenä aikaisemmin kirjoittamaani tutkimustyötä -Suomen panssarijoukot 1919-1939. Puna-armeijan ja Suomen armeijan joukkojen kalustokuvat kokosin internetissä julkaistuista alkuperäisistä 1920- ja 1930-lukujen sekä vuoden 1940 ensimmäisten kuukausien kuva-aineistosta. Suurena apuna talvisodan tuhottujen tankkien kuvien kokoamisessa oli SA-Kuvat kokoelma. Ilman SA-Kuvat kokoelmaa tuhottujen tankkien konkretia olisi jäänyt saavuttamatta. Tutkimustyössä käytetyt kuvat ovat siis noin 95-80 vuotta vanhoja. Karttaleikkeet on otettu pääosin Maanmittaushallituksen internetissä julkaistuista luovutetun alueen kartoista (copyright Maanmittauslaitos/Puolustusvoimat). Joitakin karttaleikkeitä on otettu myös Ari Raunion ylläpitämän talvisota.fi sivuston kartoista.

Tämä tutkimustyö antaa kuvan myös Suomen armeijan panssarintorjunnan kehityksestä 1930-luvulla. Panssarintorjunnan merkitykseen havahduttiin vasta 1930-luvun alussa Puna-armeijan joukkojen panssaroinnin nopean kasvun myötä. Talvisotaan tultaessa Suomen armeijaa ei enää ehditty varustaa Puna-armeijan voimaa vastaavalla panssarintorjuntatykkikalustolla eikä maa-/panssarimiinoilla. Panssarintorjuntatykkien puute jouduttiin korvaamaan miinoilla, erilaisilla estetöillä, murrosteilla ja tilapäisvälineillä. Tässä tutkimustyössä pyritään selvittämään myös Suomen panssarijoukkojen tekemä työ panssarivaunutuntemuksen levittämisessä Suomen armeijan jalkaväki- ja panssarintorjuntajoukoille sekä eri asteisille sotilasjohtajille.

Tämä tutkimustyö on kunnianosoitus Suomen armeijan talvisodan veteraaneille, jotka puutteellisesti varustettuinakin pystyivät torjumaan Puna-armeijan jalkaväen ja niitä tukeneet panssarit Suomen itsenäisyyden säilyttämiseksi. Omistan tämän tutkimustyön talvisodassa kaatuneelle isäni veljelle Veikko Itkoselle ja Suomen itsenäisyyden puolesta Puna-armeijaa vastaan jatkosodassa taistelleelle isälleni Toimi Itkoselle.

LUKIJALLE

Panssarijoukkojen sodan ajan kokoonpanossa säilyi lähelle talvisotaa jo vanhentuneilla 34:llä Renault FT17 tankilla perustettavat neljä hyökkäysvaunukomppaniaa ja yksi koulutuskomppania. Talvisotaan tultaessa jo vanhentunut hyökkäysvaunukalusto ei kuitenkaan riittänyt kuin kahden Renault komppanian perustamiseen. Vickers panssarivaunujen hankinnan jälkeen talvisodan aattona vuonna 1939 voitiin perustaa kaksi Renault ja kaksi Vickers panssarivaunuilla varustettua komppaniaa. Vickerseistä tosin vain yhden komppanian vaunut ehdittiin aseistaa.

Panssarikaluston uudistaminen käynnistyi tulevaan talvisotaan nähden liian myöhään. Uusi vaunukalusto yhteensä 32 Vickers 6-Ton panssarivaunua tilattiin 20.7.1936 aseistamattomana Englannista. Ensimmäiset vaunut saatiin Suomeen vuoden 1938 heinäkuussa. Vaunujen 37 mm Bofors tyyppiset tykit tilattiin vasta vuoden 1939 helmikuussa Valtion Tykkitehtaalta vaunuihin asennettuna. Vuoden 1939 loppuun mennessä saatiin käyttöön vain kymmenen aseilla sekä tähtäys- ja tähystysvälineillä varustettua vaunua. Edellisestä voi helposti huomata, että Suomalaisten panssarijoukkojen käyttöarvo talvisodassa oli lähes olematon. Renault FT17 hyökkäysvaunut olivat kaikilta osin vanhentuneet ja uusista vaunuista vain kolmasosa oli saatettu taistelukuntoon.

Talvisodan alkaessa Suomessa oli Tampellan ja Valtion tykkitehtaan valmistamia 37 mm:n tykkejä 98 kappaletta ja niiden laukauksiakin noin 32000 kappaletta. Edellisten lisäksi oli muutamia jo vanhentuneita panssarintorjuntaan huonosti soveltuvia tykkejä. Etulinjan joukkojen panssarintorjunnan käyttöön suunniteltuja 20 mm:n puoliautomaattikivääreitä ei sodan alkaessa ollut kuin neljä. Suomen armeijan panssarintorjunta-aseistuksen määrä oli todella pieni ottaen huomioon, että esimerkiksi vuoden 1934 sodanajan määrävahvuuden mukaan panssarintorjuntatykkejä olisi pitänyt olla yhteensä 424 kappaletta. Talvisodan alkaessa hyökkäysvaunumiinojakin oli vain muutama tuhat.

Suomen armeijalla ei neuvosto arvioiden mukaan pitänyt olla kykyä Suomen puolustamiseen Leningradin sotilaspiirin modernien ja vahvojen sotajoukkojen hyökkäykseltä. Suomi piti vallata Leningradin sotilaspiirin neljän armeijan voimalla parissa viikossa. Leningradin sotilaspiirin neljä armeijaa hyökkäsivät 30.11.1939 klo 8.30 alkaen koko Suomen ja Neuvostoliiton välisen rajan pituudella Suomenlahdelta Petsamoon. Leningradin sotilaspiirillä oli talvisodan alussa käytössään 21 jalkaväkidivisioonaa, neljään armeijaan jaettuna. Leningradin sotilaspiirin käytössä olleiden joukkojen vahvuus talvisodan alussa oli noin 400 000 sotilasta, 2347 panssarivaunua, 344 panssariajoneuvoa, 1913 tykkiä ja 1000 lentokonetta. Edellä mainitussa panssarivaunujen lukumäärässä ei liene mukana muun muassa tykin ja raskaiden kranaatinheittimien vetäjinä käytetyt kevyet T-20 Komsomolets tykinvetäjät.

Talvisodan alkaessa Leningradin sotilaspiirin käytössä oli 108 T-28, 956 BT, 848 T-26 panssarivaunua ja 435 T-37A/T-38 amfibiopanssarivaunua sekä 344 panssaroitua pyöräajoneuvoa. Panssarivaunujen määrä kasvoi koko talvisodan ajan mittavista panssarivaunutappioista huolimatta. Puna-armeija käytti talvisodassa myös 1930-luvun puolenvälin molemmin puolin kehitettyjä erikoispanssarivaunuja. Puna-armeija kykeni korvaamaan taistelussa menetetyt panssarivaunut uusina tehdas toimituksina, panssarivaunukorjaamojen korjaamina sekä uusien panssariyksikköjen siirroilla rintamalle. Panssarivaunujen kokonaisvahvuus säilyi näin ollen suurista tappioista huolimatta lähes koko ajan sodan ainakin alkuvahvuuden mukaisena. Panssarijoukkojen ja panssarivaunujen lukumäärä kasvoi 28.2.1940 mennessä ennen läpimurtohyökkäyksen alkua. Talvisodan alussa Leningradin sotilaspiirin neljän armeijan käytössä oli ainakin 2347 ja sodan päättyessä kuuden armeijan käytössä noin 3000 panssarivaunua. Talvisodan 105 päivän aikana Puna-armeijan vahvuuteen kuului 425 000-760 000 miestä, 2347-6541 panssarivaunua ja 3880 lentokonetta. Suomen armeijan vahvuuteen kuului 300 000-340 000 miestä, 34+10 aseistettua panssarivaunua sekä 114 lentokonetta.

TALVISOTAA EDELTÄNEEN PUOLUSTUSLAITOKSEN KOKOONPANO

Hyökkäysvaunujen taistelukyky menetettiin jo 1920-luvun puolen välin jälkeen

Puolustusvoimien johdossa oli ennen 1920-luvun puoltaväliä syntynyt ajatus, että maastossamme ei hyökkäysvaunuilla sodita. Tämän perusteella tankki vastaan tankki sekä jalkaväen suoran tulituen mahdollisuudet hukattiin 1920-luvun puolen välin jälkeen. Samalla unohdettiin myös hyökkäysvaunutorjunnan kehittäminen. Tankkijoukkojen komentajat joutuivat käymään taistelua aselajinsa puolesta aina vuosiin 1936-1937 asti. Espanjan sisällissota vuosina 1936-1939 panssarivaunujen käytön ja liikesodan kokeilukenttänä sekä Neuvostoliiton armeijan 1930-luvun alun mittava mekanisointi pakottivat päättäjät arvioimaan hyökkäysvaunujen merkitystä uudelleen.

Kenraalimajuri (vasemmalla) V. P. Nenonen toimi vuodesta 1918 rannikkotykistön komentajana ja vuosina 1920-1948 tykistöntarkastajana. Kenraalimajuri A.E. Heinrichs (oikealla) toimi puolestaan vuosina 1918-1923 sotaministeriön ja yleisesikunnan osastopäällikkönä sekä vuosina 1924-1925 vt. yleisesikunnan päällikkönä.

Sotaväen esikunnan kirjeellä n:o 1207/573/1/5.9.1924 kenraalimajuri W. Nenonen esitti vuonna 1919 perustetun Hyökkäysvaunurykmentin lakkauttamista väliaikaisesti. Väliaikaisen lakkauttamisen perusteiksi esitettiin muun muassa rykmentiltä puuttuva sodan ajan materiaali. Reservin kouluttaminen nähtiin turhaksi ja henkilöstön käyttö esimerkiksi Autopataljoonassa nähtiin tarkoituksen mukaisemmaksi. Ohessa on esitetty osa esitetyistä lakkauttamisen perusteista. Hyökkäysvaunupataljoonan lakkauttamisella oli myös tarkoitus kohdentaa varoja muiden sotaväen upseerien ja kapitulanttien sekä kasarmien kurjan tilan ja ahtauden poistamiseen.

”Olen asiaa harkittuani tullut siihen tulokseen, että myös Hyökkäysvaunupataljoona olisi väliaikaisesti lakkautettava. Tällä muodostelmalla ei ole näet riittävästi erilaista sodan aikana tarvittavaa materiaali, ja jollei tämän hankintaa aivan lähiaikoina voida taata, on reservin kouluttaminen asevelvollisista H.V.P:lle nykyään katsottava tarpeettomaksi. Pieni kaaderi materiaalin hoitamista varten on ainoastaan tarpeen jättää pataljoonasta jäljelle. Päällystö, kapitulantit ja asevelvolliset voitaneen edullisimmin käyttää esimerkiksi Autopataljoonassa, johon heidät olisi komennettava.”

Yleisesikunnan osasto 1:n toimisto III lähetti 1. Divisioonan komentajalle 11.10.1924 allekirjoitetun salaisen asiakirjan N:o 431/III/24. sal, jossa se ilmoitti Sotaväen Päällikön periaatteellisen hyväksynnän Hyökkäysvaunurykmentin supistamisesta Hyökkäysvaunupataljoonaksi (H.V.P). Kirjelmässä käytetään supistettavasta Hyökkäysvaunurykmentistä jo valmiiksi Hyökkäysvaunupataljoona nimeä. Hyökkäysvaunurykmentistä lakkautettiin II patteristo ja henkilökuntaa vähennettiin. Rykmentin nimi muuttui 1.1.1925 Hyökkäysvaunupataljoonaksi. Samassa muutoksessa I Patteristo muutettiin komppaniaksi ja sen alaiset patterit joukkueiksi. Saman vuoden aikana siirryttiin vielä takaisin kahden komppanian kokoonpanoon vaikkakaan henkilökunnan määrää ei lisätty.

Pataljoonan lakkauttaminen ja Autopataljoonaan liittäminen tulivat jälleen esille vuonna 1926. Lakkauttamisen ja liittämisen perusteina Yleisesikunta esitti muun muassa seuraavia seikkoja; H.V.-muodostelma tulisi teknillisen valvonnan alaiseksi ja alokkaiden keskitetty koulutus AutoP:ssa säästäisi koulutusvoimaa. Hyökkäysvaunupataljoonan komentaja majuri Kumlin perusteli 18.10.1926 Yleisesikunnalle lähettämässään kirjeessä Hyökkäysvaunupataljoonan säilyttämistä ohessa esitetyllä tavalla.

”Päällystön ja miehistön palkat nousivat v. 1925 Smk 929,549:40. Ehdotuksessa puhutaan kaksinkertaisesta! Tämän menoerän rinnalla ovat muut menot mitättömiä. Tämän vuoden nestemäiset polttoja voiteluaineet tulevat vuoden loppuun maksamaan 80.000 Smk. Momentti Pl 9 2:17, eli korjausmomentti on tänä vuonna 400.000 Smk. Siitä ei mene korjauksiin puoliakaan, enin osa menee varaosien ja koneiden hankintaan. Vaikka H.V.P supistetaan puoleen, ei tämä suuresti alene, eikä se suuria merkitsisikään.”

”Kahden niin perin erilaatuisen joukon kuin kuljetus- ja etappijoukon = autopataljoona ja superlatiivisesti aggressiivisen H.V.-joukon yhdistäminen orgaanisesti yhteen on tarkoitusta vastaamaton. H.V. on siksi monimutkainen, jotta sen tarkkaan tuntemiseen tarvitaan vuosikausien jokapäiväinen työskentely sen parissa voidakseen oppia sitä hoitamaan oikein. Teknillisissä joukoissa ei löydy ketään, joka voisi vähimmässä määrässä antaa neuvoja tässä suhteessa. Ainoat spesialistit ovat omat insinöörit ja monta vuotta joukossa palvelleet upseerit ja eikä vähiten, vanhat mönttöörit. Ei siis tule kysymykseenkään, että H.V.-joukon alokkaat koulutettaisiin Autopataljoonassa Helsingissä. Autot ovat kiinnitetty teihin, H.V:t maastoon.”

Kumlin luovutti 15.11.1926 komentajan tehtävät jääkärimajuri Aapo Pirilälle. Pirilä oli hoitanut komentajan tehtäviä viransijaisena Kumlinin Sotakorkeakoulussa opiskelun aikana. Pirilä toimi Panssaripataljoonan komentajana 1.5.1927 asti. Vuonna 1927 kapteeni Sahlgren teki Hyökkäysvaunupataljoonan komentajan sijaisena 1. Divisioonan Esikunnalle esityksen uudesta Hyökkäysvaunupataljoonan sodan ajan kokokoonpanosta. Esityksen mukaan pataljoonaan olisi kuulunut kaksi ohessa esitettyä hyökkäysvaunukomppaniaa.

- komppanian päällikön komentopanssarivaunu
- viisi joukkuetta a’ 3 panssarivaunua
- kahdeksan moottoripyörää
- kolme Latil traktoria
- kolmetoista kuorma-autoa
- korjaamoauto, säiliöauto, sairasauto, telatraktori ja henkilöauto

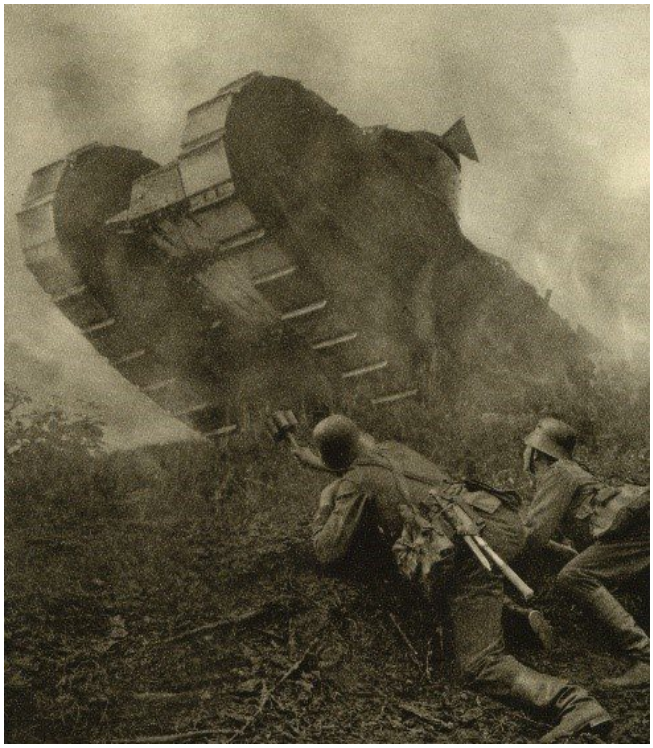
Esityksistä ja perusteluista huolimatta Hyökkäysvaunupataljoona supistettiin 1.5.1927 Hyökkäysvaunukomppaniaksi (H.V.K). Nimi muutettiin jo 10.11.1927 Erilliseksi Hyökkäysvaunukomppaniaksi. Nimen muutos ei vaikuttanut Hyökkäysvaunukomppanian kokonpanoon. Pirilä jatkoi Hyökkäysvaunukomppaniaksi supistetun Hyökkäysvaunupataljoonan komppanianpäällikkönä 26.2.1928 asti.

Yhden patteriston / hyökkäysvaunukomppanian tankit rivissä. Edessä on 37 mm Puteaux tykillä ja niiden jäljessä 8 mm Hotchkiss konekivääreillä aseistettuja Renault FT17 hyökkäysvaunuja.

Perustamisajan ja ensimmäisten vuosikymmenten aikaiset johtosuhteet kuvastavat myös omalla tavallaan Puolustusvoimien ylimmän johdon ajatuksia Hyökkäysvaunurykmentin tarpeellisuudesta. Perustamisvaiheessa rykmentti oli suoraan sotaväen päällikön alainen. Vuodesta 1920 alkaen se alistettiin tykistön tarkastajalle. Huollollisesti rykmentti siirtyi vuodesta 1920 alkaen erillisten joukko-osastojen intendentin alaisuudesta Teknillisten Joukkojen Esikunnan alaisuuteen. Alistussuhteiden selkeyttämiseksi eversti Sihvo esitti 7.6.1922 sotaväenpäällikölle, että rykmentti alistettaisiin sekä komento- että huoltosuhteessa yhden ja saman esimiehen alaiseksi. Rykmentti alistettiinkin kaikilta osin 1.2.1923 1. Divisioonan esikunnalle. 1. Divisioonan komentaja kenraalimajuri Birger Åkerman oli alusta alkaen kiinnostunut Hyökkäysvaunurykmentin toiminnasta. Sotaväen ylin johto ei tiedostanut Hyökkäysvaunurykmentissä tehtyä perustuvaa laatua olevaa työtä sodan ajan panssarijoukkojen muodostamisessa. Ei ymmärretty, että kerran aikaan saadun valmiuden ja osaamisen hävittäminen tulisi myöhemmin kalliimmaksi rakentaa uudelleen.

Hyökkäysvaunurykmentin ja sen jälkeen toimineiden panssarijoukkojen yhtenä oleellisena tehtävänä oli sotaväen joukkojen opettaminen tankkien läheisyydessä toimimiseen. Samalla luotiin perusta vihollisen tankkien torjuntaan kasapanoksin ja tilapäisvälinein. Panssarijoukot tekivät koulutuskiertueita sotaväen joukko-osastoihin ja osallistuivat sotaharjoituksiin 1920-luvun alusta alkaen aina talvisodan alkuun asti.

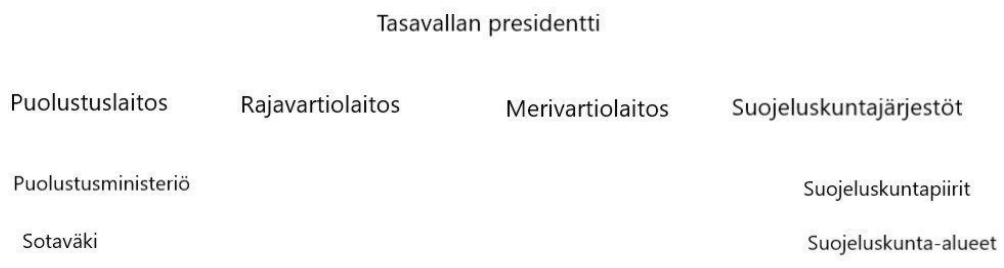
Suomen panssarijoukkojen rauhan ajan kokoonpano oli ajettu talvisotaan tultaessa rykmentistä (käytännössä pataljoonasta) yhdeksi komppaniaksi. Juuri talvisodan kynnyksellä Lappeenrantaan Ratsuväkiprikaatin osaksi perustettiin ensin Panssariosasto, joka laajennettiin kuitenkin pian Erilliseksi Panssarieskadroonaksi (komppaniaksi). Panssarijoukkojen sodan ajan kokoonpanossa säilyi lähelle talvisotaa jo vanhentuneilla 34:llä Renault FT17 tankilla perustettavat neljä hyökkäysvaunukomppaniaa ja yksi koulutuskomppania. Hyökkäysvaunukalusto ei kuitenkaan käytännössä riittänyt kuin kahden komppanian perustamiseen. Vickers panssarivaunujen hankinnan jälkeen talvisodan aattona vuonna 1939 voitiin perustaa kaksi Renault- ja kaksi Vickers panssarivaunuilla varustettua komppaniaa. Vickerseistä tosin vain yhden komppanian vaunut ehdittiin aseistaa. Ratsuväkiprikaati toimi talvisotaan tultaessa suojajoukkona. Panssarijoukoilla vahvennettiin Ratsuväkiprikaatin suojajoukkona toiminnan mahdollisuuksia.

Panssarikaluston uudistaminen käynnistyi tulevaan talvisotaan nähden liian myöhään. Uusi vaunukalusto yhteensä 32 Vickers panssarivaunua tilattiin 20.7.1936 aseistamattomana Englannista. Ensimmäiset vaunut saatiin Suomeen vuoden 1938 heinäkuussa. Vaunujen 37 mm Bofors tyyppiset tykit tilattiin vasta vuoden 1939 helmikuussa Valtion Tykkitehtaalta vaunuihin asennettuna. Vuoden 1939 loppuun mennessä saatiin käyttöön vain kymmenen aseilla sekä tähtäys- ja tähystysvälineillä varustettua vaunua. Edellisestä voi helposti huomata, että suomalaisten panssarijoukkojen käyttöarvo talvisodassa oli lähes olematon. Renault FT17 hyökkäysvaunut olivat kaikilta osin vanhentuneet ja uusista vaunuista vain kolmasosa oli saatettu taistelukuntoon.

Talvisotaa edeltänyt Suomen sotaväki

Seuraavaksi luodaan katsaus talvisotaa edeltäneen Suomen sotaväen kokoonpanoon ja rauhan ajan sijoitukseen. Ohessa esitetty kuvaus talvisotaa edeltäneen puolustuslaitoksemme kokoonpanosta on esitetty kirjassa Suomen sotaväki vuodelta 1938.

Tasavallan presidentti toimi puolustusvoimien ylipäällikkönä. Lain mukaan hän voi sodan aikana luovuttaa ylipäällikkyyden nimeämälleen henkilölle. Tasavallan presidentin apuna oli puolustusneuvosto, jonka puheenjohtajana toimi sotamarsalkka Mannerheim. Mannerheimin esikuntana toimi yleisesikuntana (YE) kenraaliluutnantin virassa olevan päällikön johdolla. Yleisesikunnassa hoidettiin maa-, meri- ja ilmavoimien sotatoimia sekä ulkomaiden sotalaitoksia koskevat asiat. Valtakunnan puolustusvoimat jakaantuivat puolustuslaitokseen, suojeluskuntajärjestöön sekä rajavartio- ja merivartiolaitokseen. Puolustuslaitos muodostui Sotaväestä ja Puolustusministeriöstä. Sotaväkeä johti kenraalin virassa oleva sotaväen päällikkö ja Puolustusministeriötä puolustusministeri.

Kuvassa on valtakunnan puolustusvoimat vuodelta 1938.

Puolustusministeriössä hoidettiin puolustuslaitoksen järjestelyjä ja liikekannallepanoa, koulutusta, henkilökuntaa ja komentoasioita koskevat seikat. Puolustusministeriö teki vuosittain eduskunnalle esityksen menoarviosta ja suunnitteli puolustusvoimien aseistuksen ja varustuksen, suoritti niiden hankinnat sekä valvoi tarvikkeiden valmistusta, otti ne vastaan, jakoi ne ja valvoi niiden varastointia. Varikot ja puolustusvoimien omat tehtaat toimivat puolustusministeriön alaisina. Varikoita ja erillisiä laitoksia olivat Asevarikko 1 Helsingissä, Asevarikko 2 Viipurissa, Asevarikko 3 Kuopiossa, Asevarikko 4 Ilmajoella, Muonavarikko 1 Helsingissä, Muonavarikko 2 Viipurissa, Muonavarikko 3 Sortavalassa sekä Vaatetusvarikko Hämeenlinnassa, Kengitysvarasto Hämeenlinnassa, Kemiallinen Koelaitos Helsingissä, Sähkölaboratorio Helsingissä, Sota-arkisto Helsingissä ja Sotamuseo Suomenlinnassa. Puolustusministeriön tehtaita olivat Ruutitehdas Vihtavuoressa, Tykkitehdas Jyväskylässä, Ammuslataamo Kuopiossa, Kivääritehdas Jyväskylässä, patruunatehdas Lapualla, Lentokonetehdas Tampereella, Laivatelakka Helsingissä ja Armeijan pukimo Riihimäellä. Sotilassairaalat ja apteekit olivat myös puolustusministeriön alaisia. Puolustusministeriö suunnitteli, valvoi ja vastaanotti myös kaikki rakennustyöt ja korjaukset. Yleisesikunnassa palveli lähes yksinomaan korkeimman sotilaskoulutuksen saaneita upseereita. Puolustusministeriössä upseereiden rinnalla oli suuri joukko tuomareita, insinöörejä, arkkitehteja, lääkäreitä ja kemistejä. Koko armeijan keskusjohto sijaitsi Helsingissä.

Kuvassa on sotaväen kokoonpano vuodelta 1938. Kaupungit ovat kyseisten joukkojen esikunnan sijoituspaikkoja. Kenraaliluutnantti Hugo Österman toimi sotaväenpäällikkönä vuosina 1933-1939 ja Gustav Mannerheim vuosina 1939-1945. Kenraalimajuri (vuodesta 1935 kenraaliluutnantti) Harald Öhquist toimi vuodesta 1933 talvisodan alkuun armeijakunnan komentajana. Kenraaliluutnantti Väinö Valve toimi vuosina 1927-1946 Suomen Merivoimien komentajana. Eversti Jarl Fritiöf Lundqvist toimi Ilmavoimien komentajana vuosina 1932-1945.

Valtakunnan sotaväki toimi sotaväen päällikön alaisena. Sotaväki jakautui maa-, meri ja ilmavoimiin, joilla kullakin oli oma päällikkönsä ja johtoelimensä. Sotaväkeen kuuluivat edellisten lisäksi aluejärjestöt, sotakoulut ja muut erilliset sotilaalliset laitokset. Maavoimia johti kenraaliluutnantin virassa oleva armeijakunnan komentaja apunaan armeijakunnan esikunta (AKE). Armeijakunnan esikunta sijaitsi Viipurin linnassa. Maavoimat muodostivat armeijakunnan, joka jakaantui kolmeen divisioonaan ja ratsuväkiprikaatiin. Niillä kaikilla oli kenraalimajurin virassa oleva komentaja ja oma esikunta. Divisioonan runko muodostui kolmesta jalkaväkirykmentistä ja kenttätykistörykmentistä. Divisioonien esikunnat sijaitsivat Helsingissä (1.DE), Viipurissa (2.DE) ja Mikkelissä (3.DE). Ratsuväkiprikaatin esikunta (RPr.E) sijaitsi Lappeenrannassa. Lappeenrantaan sijoitettu Erillinen Panssarieskadroona (Er.Pans.Esk) ja Hämeenlinnaan sijoitettu Erillinen Panssarikomppania (Er.Pans.K) kuuluivat Ratsuväkiprikaatiin.

Hyökkäysvaunut toimivat vuoden 1938 alusta talvisodan alkuun Ratsuväkiprikaatin osana. Ratsuväkiprikaatin yhtenä keskeisenä tehtävänä oli suojajoukkona toimien turvata muun sotaväen liikekannallepano.

Vuonna 1938 Divisiooniin ja Ratsuväkiprikaatiin kuuluneet joukot on esitetty seuraavassa taulukossa.

1. Divisioona	**2. Divisioona**	**3. Divisioona**	**Ratsuväkiprikaati**
1. DE (Helsinki)	2. DE (Viipuri)	3. DE (Mikkeli)	RPr.E (Lappeenranta)
Suomen Valkoinen Kaarti (SVK, Helsinki)	Karjalan Kaartinrykmentti (KKR, Viipuri)	Savon Jääkärirykmentti (SJR, Käkisalmi)	Uudenmaan Rakuunarykmentti (URR, Lappeenranta)
Porin Rykmentti (PR, Turku)	Tampereen Rykmentti (TR, Tampere)	Pohjan Rykmentti (Pohj.R, Kuopio)	Hämeen Ratsurykmentti (HRR, Lappeenranta)
Uudenmaan Rykmentti (UR, Suomenlinna ja Santahamina)	Keski-Suomen Rykmentti (KSR, Kouvola)	Viipurin Rykmentti (VR, Huuhanmäki)	Jääkäripataljoona 1. (JP 1., Terijoki)
Kenttätykistörykmentti 1. (KTR 1., Hämeenlinna)	Jääkäripataljoona 2. (JP 2., Valkjärvi)	Jääkäripataljoona 3. (JP.3, Mikkeli)	Ratsuväen Aliupseerikoulu (Rv.AUK, Lappeenranta)
KTR 4 (Vaasa)	KTR 2. (Viipuri)	Jääkäripataljoona 4. (JP.4, Kiviniemi)	Viestieskadroona (Vesk., Lappeenranta)
Sotakoirakomppania (SkoiraK, Hämeenlinna)	Viestirykmentti (ViestiR, Viipuri)	KTR 3. (Riihimäki)	Erillinen Panssarieskadroona (Er.Pans.Esk., Lappeenranta)
Helsingin Komennuskomppania (Hel.KK)	Huoltorykmentti (HuoltoR, Viipuri)	Pioneeripataljoona (Pion.P, Koria)	Erillinen Panssarikomppania (Er.Pans.K., Hämeenlinna)
Helsingin Autokomppania (Hel.AutoK)	Viipurin Komendantinvirasto (Vii.KV, Viipuri)		Ratsastava Patteri (Rats. Ptri, Mikkeli)
Helsingin Komendantinvirasto (Hel.KV)			Erillinen Pioneerikomppania (Er.Pion.K., Kellomäki)
			Ratsukoulu (RatsuK, Ypäjä)

Talvisodassa tuhottuja Puna-armeijan tankkeja kirjassa kuvataan Neuvostoliiton panssarijoukkojen kehitys 1920- ja 1930-luvuilla. Kirjassa esitetään myös Suomen sotaväen kehitys itsenäisyyden alusta talvisodan alkuun. Suomen armeijan osalta erityinen huomio on panssari- ja panssarintorjuntajoukkojen kehityksessä 1930-luvun alussa ennen talvisotaa. Tässä kirjassa tutkimuksen keskeisenä kohteena on Puna-armeijan panssarijoukkojen toiminta talvisodassa sekä talvisodan sotilaiden toiminta ylivoimaisen vihollisen panssarivaunujen torjunnassa ja tuhoamisessa. Eri rintaman osuuksilla tuhottujen panssarivaunujen kuvien avulla pyritään antamaan konkreettinen käsitys talvisodan taistelijoiden panssarintorjuntakyvystä vähäisillä käytössä olleilla panssarintorjunta-aseilla, miinoilla ja tilapäisvälinen sekä tykistön ja kranaatinheittimistön epäsuoralla tulella.

9 789528 044741